

การศึกษาอิทธิพลของขนาดและรูปร่างรอยบากต่อค่าความเค้นเข้มข้นใน โลหะอลูมิเนียม AA5182 โดยระเบียบวิธีไฟไนต์เอลิเมนต์

The effect of Dimensional and Notch Profile to Stress Intensity Factor for Aluminum AA5182 by Finite Element Method

ตุลธวัช ธานสินทรัพย์¹ สารว จินแบน²

ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40002

โทร 0-4320-2845 โทรสาร 0-4320-2849 Email: thanawath@gmail.com¹ saminb@kku.ac.th²

Tunthanawath Thanasinsappaya¹ Samruad Inban²

¹Department of Mechanical Engineering, Faculty of Engineering, Khon Kaen University,

Khon Kaen, 40002 Thailand

โทร 0-4320-2845 โทรสาร 0-4320-2849 Email: thanawath@gmail.com¹ saminb@kku.ac.th²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาค่าความเค้นเข้มข้นต่อการเปลี่ยนแปลงรูปร่างและขนาดรอยบากโลหะอลูมิเนียม AA5182 โดยใช้ระเบียบวิธีไฟไนต์เอลิเมนต์ ANSYS[1] โดยสร้างแบบจำลองของคานยื่น ที่มีรอยบากแบบตัววี(V-notch) รอยบากตัวยู(U-notch) และรอยบากปลายแหลม(sharp edge-notch) อยู่บริเวณกึ่งกลางคาน ในระนาบ 2 มิติขนาด 3×10 mm. โดยกำหนดให้แบบจำลองรับภาระแรงกระทำบริเวณปลายคาน การวิเคราะห์เป็นแบบความเครียดระนาบ พฤติกรรมวัสดุเป็นแบบยืดหยุ่นเชิงเส้น(linear-elastic) ทำการศึกษาที่ความกว้างรอยบาก(open notch) 0.1, 0.2, 0.3 mm และความยาวรอยบากที่(notch length) 1, 1.2, 1.4, 1.6 และ 1.8 mm ตามลำดับ จากผลการศึกษาพบว่าเมื่อค่าความกว้างและความยาวเท่ากัน ค่าความเค้นเข้มข้นของความเค้นของรอยบากปลายแหลม(sharp edge-notch) จะมีค่าสูงกว่ารอยบากรูปตัววี(V-notch) และรอยบากตัวยู(U-notch) ตามลำดับ

Abstract

The objective of this study is to study effect of the dimension and notch profile to stress intensity factor of Aluminium AA5182 using finite element method, ANSYS Program. The 3×10 mm. two dimensional cantilever beam with V-notch, U-notch, sharp edge-notch at center were modeled. The load is applied at the end of the beam model. Plane strain analysis was used to simulate the results. The material model is linear-elastic. The open notch 0.1, 0.2, 0.3 mm. and the notch length 1, 1.2, 1.4, 1.6

and 1.8 mm. were considered in this study. The result found that; at the same notch dimension. The stress intensity factor of the sharp edge-notch is larger than the V-notch and U-notch.

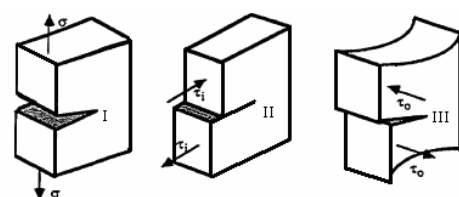
Keywords: stress intensity factor, notch profile, FEM

1. บทนำ

ในอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ประเภทกระป๋องเครื่องดื่มที่มีลักษณะฝากระป๋องทำจากวัสดุอลูมิเนียม AA5182 และเพื่อความสะดวกต่อการบริโภค ซึ่งต้องใช้แรงดึงฝากระป๋องให้ฉีกขาด เบื้องต้นจึงควรศึกษาพฤติกรรมรอยบากในวัสดุโลหะดังกล่าว โดยทำการวิเคราะห์หาลักษณะของมีรูปร่างรอยบากที่เหมาะสม ดังนั้นบทความนี้จึงมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาถึงอิทธิพลของขนาดและรูปร่างรอยบากต่อค่าความเค้นเข้มข้นในแนวแกน(KI) และแนวภาคตัดขวางของคาน(KII) ด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงตัวเลขโดยอาศัยระเบียบวิธีไฟไนต์เอลิเมนต์ของคานยื่น

2. ทฤษฎี

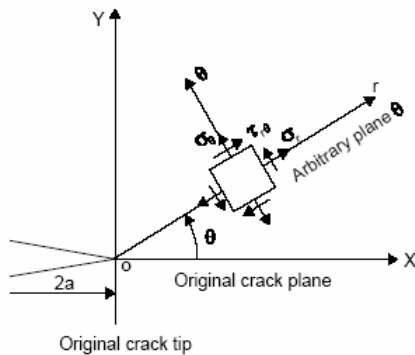
2.1 ค่าตัวประกอบความเค้นเข้มข้น (Stress intensity factor)

รูปที่ 1 ลักษณะเบื้องต้นพิจารณาการแตกหัก

กลศาสตร์การแตกหัก (Fracture Mechanic) แบ่งลักษณะการแยกตัวของผิวรอยร้าวเป็น 3 โหมด คือ โหมดหนึ่ง Opening Mode ผิวรอยร้าวจะถูกดึงให้แยกออกจากกันโดยตรง โหมดสอง Shearing Mode ผิวรอยร้าวถูกเฉือนไปตามทิศของแรงกระทำ แรงเฉือนจะตั้งฉากกับขอบของรอยร้าว โหมดสาม Tearing Mode ผิวรอยร้าวจะถูกเฉือนให้ฉีกขาดโดยมีแรงเฉือนขนานกับรอยร้าวดังรูปที่ 1

Irwin[2] หาค่าการกระจายของความเค้นและการเปลี่ยนขนาดบริเวณรอบปลายรอยร้าวที่อยู่ภายใต้การแตกหักเชิงเส้น (linear-elastic fracture mechanics: LEFM) เป็นกรณีระนาบความเครียด (plane strain) เรียกว่าความเค้นเข้มข้น (Stress Intensity Factor: SIF) มีรูปแบบสมการตามสมการที่ (1)

รูปที่ 2 เอลิเมนต์ที่จุดปลายรอยร้าวที่มุม θ ใดๆ

$$\sigma_{ij} = \frac{K}{\sqrt{2\pi r}} f_{ij}(\theta) \quad (1)$$

โดยที่ K คือความเค้นเข้มข้น (stress intensity factor: SIF) เมื่อ K_I , K_{II} , K_{III} คือโหมดการแตกหัก โหมดหนึ่ง, โหมดสอง, โหมดสาม ตามลำดับ $f_{ij}(\theta)$ คือฟังก์ชันขนาดที่มุม θ เมื่อพิจารณาความเค้นบริเวณปลายรอยร้าวพบว่า r มีแนวโน้มเข้าใกล้ศูนย์ ดังรูปที่ 2

2.2 ระเบียบวิธีไฟไนต์เอลิเมนต์ (Finite Element Method)

ระเบียบวิธีไฟไนต์เอลิเมนต์ จะแบ่งโครงสร้างออกเป็นส่วนเล็กๆ เกิดจุดที่มาบรรจบกันเรียกว่า node ถ้าเรากำหนดตำแหน่งของจุดต่างๆ เราก็สามารถหาความสัมพันธ์ระหว่าง การกระจายของชิ้นส่วน และแรงที่เกิดขึ้นบนชิ้นงานส่วนนั้นได้ ชิ้นส่วนเล็กๆที่ใช้วิเคราะห์เชิงเส้นมีสมการคือ

$$[K]\{\delta\} = \{F\} \quad (2)$$

โดยที่ $[K]$ คือเมทริกซ์ความแข็งแรง $\{F\}$ คือเวกเตอร์แรงกระทำ $\{\delta\}$ คือเวกเตอร์การกระจายของจุด (node) ในแบบสามมิติ u, v, w [3]

$$u = \frac{K_I}{4G} \sqrt{\frac{r}{2\pi}} \left((2\kappa - 1) \cos \frac{\theta}{2} - \cos \frac{3\theta}{2} \right) - \frac{K_{II}}{4G} \sqrt{\frac{r}{2\pi}} \left((2\kappa + 3) \sin \frac{\theta}{2} + \sin \frac{3\theta}{2} \right) + 0(r) \quad (3)$$

$$v = \frac{K_I}{4G} \sqrt{\frac{r}{2\pi}} \left((2\kappa - 1) \sin \frac{\theta}{2} - \sin \frac{3\theta}{2} \right) - \frac{K_{II}}{4G} \sqrt{\frac{r}{2\pi}} \left((2\kappa + 3) \cos \frac{\theta}{2} + \cos \frac{3\theta}{2} \right) + 0(r) \quad (4)$$

$$w = \frac{2K_{III}}{G} \sqrt{\frac{r}{2\pi}} \sin \frac{\theta}{2} + 0(r) \quad (5)$$

โดยที่ u, v และ w เป็นการกระจายของระบบพิกัดเชิงเส้น

r, θ เป็นการกระจายของระบบพิกัดทรงกระบอก

G เป็นโมดูลัสเฉือน

K_I, K_{II}, K_{III} คือโหมดการแตกหัก โหมดหนึ่ง, โหมดสอง, โหมดสาม ตามลำดับ

$\kappa = 3 - 4\nu$ กรณีระนาบความเครียดสมมาตรแกนและ

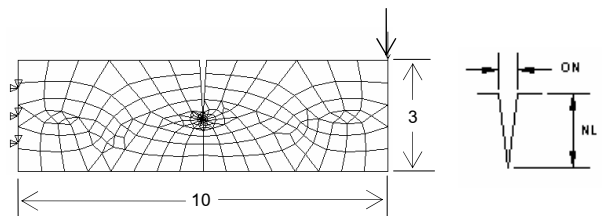
$\kappa = \frac{3\nu}{1 + \nu}$ กรณีระนาบความเค้น

ν เป็นสัดส่วนความยืดหยุ่น

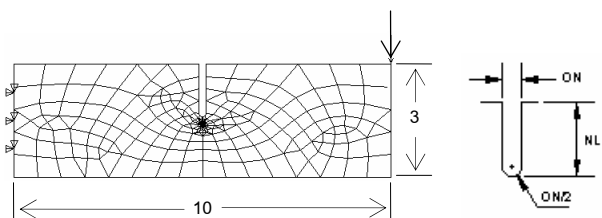
3. การดำเนินการวิจัย

3.1 การสร้างแบบจำลอง

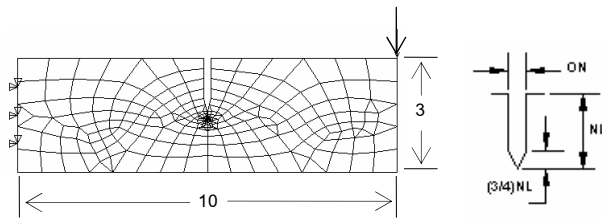
การศึกษาได้ทำการสร้างรูปแบบจำลองคานยื่นสองมิติ ขนาด 3×10 mm. รับภาระแรงกระทำที่ปลายคาน โดยมีรอยบากอยู่ ณ บริเวณกึ่งกลางคาน ในการศึกษาทำการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรอยบากต่างๆ คือ รอยบากตัววี (V-notch) รอยบากตัวยู (U-notch) และ รอยบากปลายแหลม (Sharp edge-notch) กำหนดให้ทุกรอยบากมีความกว้าง (open notch: ON) 0.1, 0.2, 0.3 mm และความยาว (notch length: NL) 1, 1.2, 1.4, 1.6, 1.8 mm และกำหนดรอยร้าวเริ่มต้น (pre-crack) บริเวณปลายรอยบาก ดังรูปที่ 3

a) V-notch

b) U-notch

c) Sharp edge-notch

รูปที่ 3 a) V-notch, b) U-notch, c) Sharp edge-notch

3.2 คุณสมบัติของวัสดุ

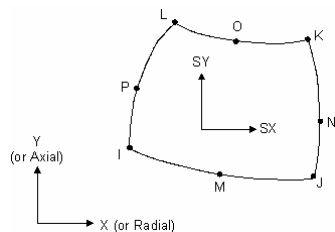
วัสดุชิ้นงานกำหนดให้มีพฤติกรรมแบบยืดหยุ่นเชิงเส้น โดยคุณสมบัติทางกลของวัสดุเป็นดังตารางที่ 1[4]

ตารางที่ 1 คุณสมบัติทางกลของวัสดุ

ตัวแปร	ค่า
โมดูลัสความยืดหยุ่น (E), kN/mm ²	69.6
สัดส่วนความยืดหยุ่น, ν	0.33

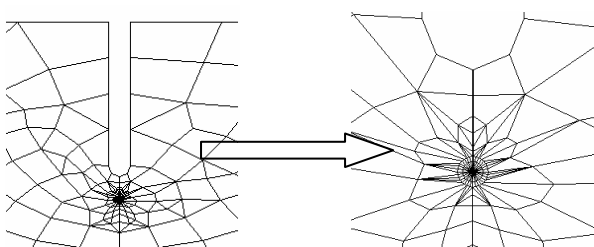
3.3 เอลิเมนต์

เอลิเมนต์ที่ใช้เป็นเอลิเมนต์สี่เหลี่ยม แปดจุดบรรจบ (quadrilateral – 8 node) คือ I, J, K, L, M, N, O และ P สององศาอิสระเคลื่อนที่ในทิศทาง x และทิศทาง y ดังรูปที่ 4 [5]

รูปที่ 4 ลักษณะเอลิเมนต์ quadrilateral – 8 node

ทำการแบ่งส่วนเอลิเมนต์บริเวณที่มีการเปลี่ยนรูปและรับความเค้นกระทำ ในงานวิจัยนี้สนใจบริเวณที่ปลายรอยร้าว(crack-tip) เนื่องจากจะเกิดความเค้นหนาแน่น ณ บริเวณนี้ ดังนั้นจึงแบ่งจำนวนเอลิเมนต์ที่บริเวณดังกล่าวให้มีความละเอียดสูง ดังรูปที่ 5

รูปที่ 5 บริเวณส่วนที่ให้ความละเอียดของเอลิเมนต์

4. ผลการวิจัยและการวิเคราะห์ผล

4.1 กรณีศึกษาเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์

ในกรณีศึกษาเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์เบื้องต้นได้ทำการเปรียบเทียบผลจากการสร้างแบบจำลองด้วยโปรแกรมทางไฟไนต์เอลิเมนต์ (ANSYS) กับการวิเคราะห์ทางทฤษฎี[3] โดยสร้างแบบจำลองคานยื่นที่มีรอยบากตัว V กึ่งกลางคานดังรูปที่ 3 a)

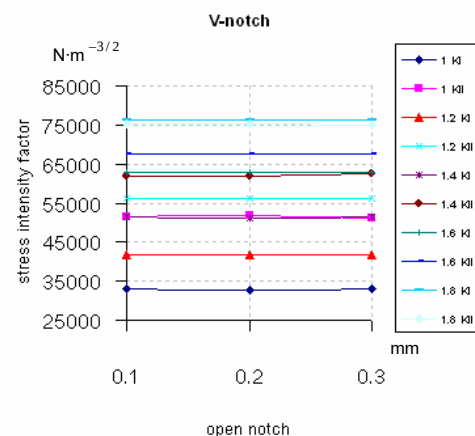
ดังนั้นผลการโดยเปรียบเทียบการวิเคราะห์ด้วยระเบียบวิธีไฟไนต์เอลิเมนต์กับทฤษฎีเป็นดังตารางที่ 2

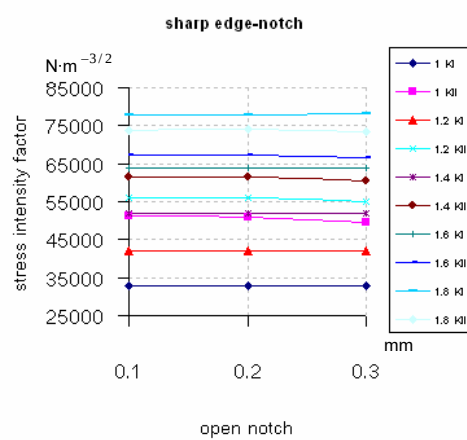
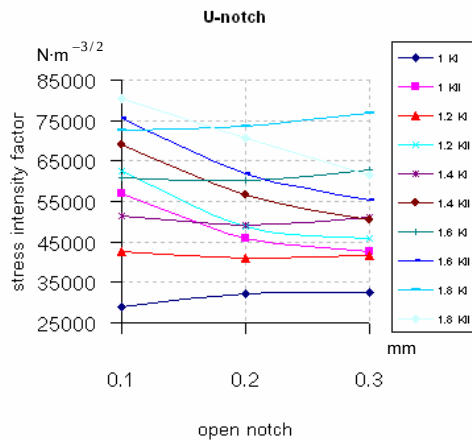
ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ด้วยระเบียบวิธีไฟไนต์เอลิเมนต์กับทฤษฎี

	ANSYS (kN·m ^{-3/2})	Theory (kN·m ^{-3/2})	Error
K_I	30.61	30.72	0.36%
K_{II}	37.04	37.09	0.13%

4.2 ศึกษาการเพิ่มขนาดของความกว้างรอยบาก

ทำการศึกษาการเพิ่มขนาดความกว้างของรอยบาก เมื่อระดับความลึกของร่องบากคงที่ค่าหนึ่ง ของรอยบากตัววี(V-notch) รอยบากตัวยู(U-notch) และรอยบากปลายแหลม(sharp edge-notch) โดยทำการปรับค่าความกว้างต่างๆ คือขนาด 0.1, 0.2, 0.3 mm จากกราฟความสัมพันธ์ระหว่างค่าความเค้นเข้มข้นและความกว้างรอยบากพบว่า รอยบากตัววี(V-notch) มีแนวโน้มของค่าความเค้นเข้มข้นในโหมดหนึ่ง (opening mode) และโหมดสอง(shearing mode) เป็นลักษณะเส้นตรง ส่วนรอยบากปลายแหลมนั้น จะมีแนวโน้มของค่าความเค้นเข้มข้นในโหมดสอง(shearing mode) ลดลง และรอยบากตัวยู(U-notch) มีแนวโน้มของค่าความเค้นเข้มข้นโหมดหนึ่ง(opening mode)เพิ่มขึ้น และค่าความเข้มข้นในโหมดสองลดลง ดังรูปที่ 6

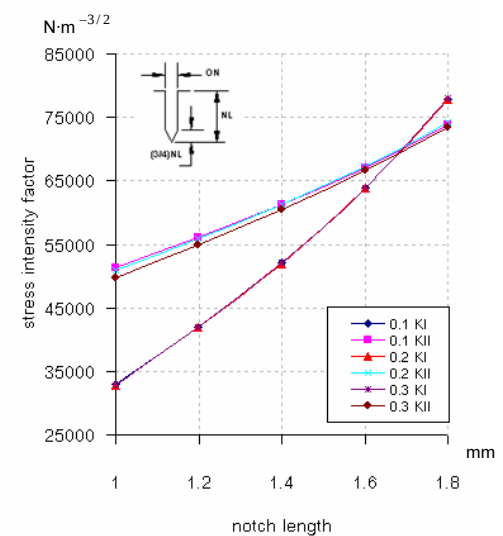
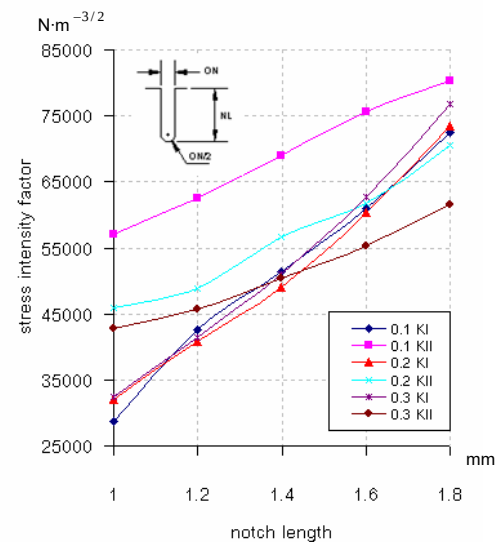
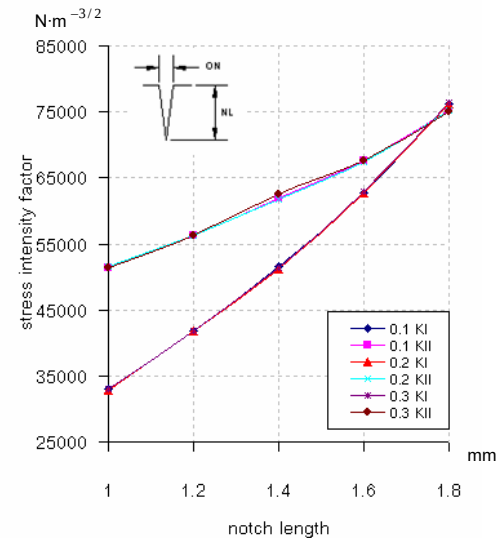

รูปที่ 6 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าความเค้นเข้มข้นและความกว้างของรอยบาก

4.2 ศึกษาการเพิ่มขนาดของความลึกรอยบาก

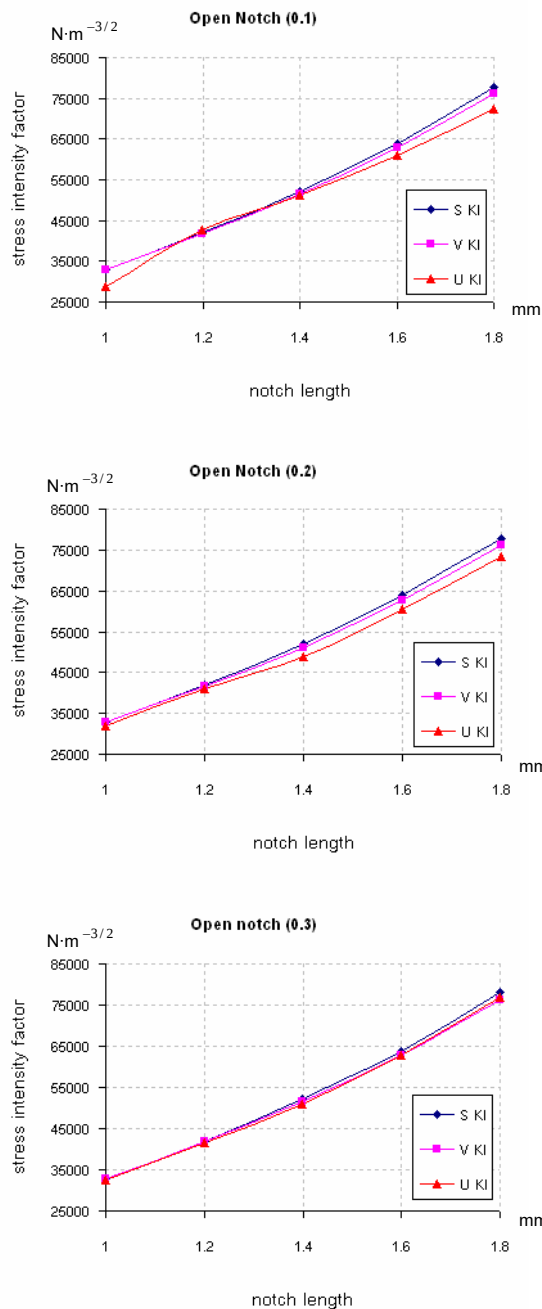
ทำการศึกษาการเพิ่มขนาดของความลึกรอยบาก เมื่อระดับความกว้างของรอยบากคงที่ค่าหนึ่ง ของรอยบากตัววี(V-notch) รอยบากตัวยู(U-notch) และรอยบากปลายแหลม(sharp edge-notch) โดยทำการปรับความลึกต่างกัน คือขนาด 1, 1.2, 1.4, 1.6, 1.8 mm ตามลำดับ จากกราฟความสัมพันธ์ระหว่างค่าความเค้นเข้มข้นและความลึกของรอยบากพบว่าค่าความเค้นเข้มข้นโหมดหนึ่ง(opening mode) มีค่าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ขณะที่ค่าความเค้นเข้มข้นโหมดสอง(shearing mode) มีค่าเพิ่มขึ้นอย่างช้าๆ และตัดกันที่จุดๆหนึ่ง หมายความว่าเมื่อเพิ่มความลึกมากขึ้นชิ้นงานจะเสียหายเนื่องจากภาระแรงกระทำของโหมดหนึ่ง(opening mode) มากกว่าโหมดสอง(shearing mode) ดังรูปที่ 7

รูปที่ 7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าความเค้นเข้มข้นและความลึกของรอยบากของรูปร่างรอยบาก

4.3 ศึกษาอิทธิพลของรูปร่างรอยบากต่อค่าความเค้นเข้มข้น

ทำการศึกษาอิทธิพลของรูปร่างรอยบากต่อค่าความเค้นเข้มข้น เมื่อขนาดความกว้างของรอยบากและความลึกของรอยบากเท่ากันที่ค่าคงที่ค่าหนึ่ง ของรอยบากตัววี(V-notch) รอยบากตัวยู(U-notch) และรอยบากปลายแหลม(sharp edge-notch) ตามลำดับ จากกราฟความสัมพันธ์ระหว่างค่าความเค้นเข้มข้นและความลึกของรอยบากพบว่า รอยบากปลายแหลม(sharp edge-notch) มีค่าความเค้นเข้มข้นสูงสุด รองลงมาคือรอยบากตัววี(V-notch) และรอยบากตัวยู(U-notch) ตามลำดับ แสดงดังรูปที่ 8

รูปที่ 8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าความเค้นเข้มข้นและความลึกของรอยบากของความกว้างปากรอยบาก

5. สรุปผล

จากการศึกษาค่าความเค้นเข้มข้นต่อการเปลี่ยนแปลงรูปร่างและขนาดรอยบากของอลูมิเนียม AA5182 โดยระเบียบวิธีไฟไนต์เอลิเมนต์ ทำให้ทราบอิทธิพลของรูปร่างรอยบาก สรุปได้ดังนี้

1) เมื่อเพิ่มขนาดความกว้างของรอยบาก และให้ความลึกของรอยบากคงที่ค่าหนึ่ง พบว่าค่าความเค้นเข้มข้นในโหมดหนึ่ง(opening mode) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และค่าความเค้นเข้มข้นในโหมดสอง(shearing mode) มีแนวโน้มลดลง

2) เมื่อเพิ่มขนาดความลึกของรอยบาก และให้ค่าความกว้างของรอยบากคงที่ค่าหนึ่ง ค่าความเค้นเข้มข้นในโหมดสอง(shearing mode) เพิ่มขึ้นบ้างๆ และค่าความเค้นเข้มข้นในโหมดหนึ่ง(opening mode) เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และตัดกันที่จุดๆ หนึ่งอันเป็นผลของอิทธิพลในโหมดหนึ่งซึ่งมีค่าสูงกว่า

3) เมื่อเปรียบเทียบอิทธิพลเนื่องจากรูปร่างรอยบากพบว่า ความเสียหายซึ่งก็คือค่าความเค้นเข้มข้นในโหมดหนึ่ง(opening mode) จะเกิดกับรอยบากปลายแหลม (Sharp edge-notch) มากกว่าในรอยบากตัววี (V-notch) และรอยบากตัวยู (U-notch) ตามลำดับ

เอกสารอ้างอิง

- [1] Theory Manual, ANSYS Release 8.1 Help Files
- [2] G.R. Irwin, "Analysis of Stress and Strains Near the End of a Crack Traversing a Plate," Journal of Applied Mechanics, 1957, Vol. 24, pp. 361-364.
- [3] P.C. Paris, G.C. Sih, "Stress Analysis of Cracks," Fracture Toughness and Testing and its Application, STP 381, 1965, pp. 30-83.
- [4] Material property data. AA5182-H19 [cited 9 February 2005]. Available from: <http://www.matweb.com/search/SpecificMaterial.asp?bassnum=M A5182H19>
- [5] A.V.Phan, "ANSYS TUTORIAL-2D Fracture Analysis", University of South Alabama